

KASVATUS & AIKA

PÄÄKIRJOITUS

<https://doi.org/10.33350/ka.115429>

Aika ja kasvatus

Henri Pettersson

Kasvatus katsoo parempaan huomiseen. Toivomme sen tuloksena näkevämme muutoksen yksilössä, yhteiskunnassa ja mikseipä myös meissä itsessämme. Vaikka tämän kasvutarinan yksityiskohtaisempi loppupiste voidaankin jättää valistusajan parhaiden sivistysihanteiden mukaisesti avoimeksi ja viime kädessä kasvatettavan itsensä määriteltäväksi, on askelluksemme kasvatuksen tiellä joka tapauksessa vakaasti eteenpäin. Kasvattajina haaveilemme kaikki paremmasta maailmasta.

Ajallisuus ehdollistaa kasvatusta muillakin tavoin, sillä kasvatus ei tietenkään tapahdu missään metafyyysisessä tyhjiössä: Käsitukset kasvatuksen ihanteellisista sisällöistä, keinoista ja tavoitteista elävät ajassaan, pyrkien samalla pysymään yhden siirron edellä niitä horisontissa kajastavia haasteita, joiden kanssa yksilöt ja yhteiskunnat tulevana aikoina kamppailevat. Siten ympäröivän maailman ja ennustetun tulevaisuuskuvan muuttuessa on myös kasvatuksen mukauduttava ja yhä uudelleen päivitettävä vastauksensa perimmäisiin kysymyksiinsä: mitä, miksi, miten ja kenelle?

Nämä maalaillevat avaus sanat saattavat meitä kohti sitä, mikä on ajankohtaista suomalaisessa kasvatusta ja tutkimusta koskevassa yhteiskunnallisessa keskustelussa tänään – minkälaisia yksilöllisiä kasvutarinoita pyrimme mahdollistamaan niille suomalaisille, jotka kenties vasta odottavat syntymäänsä? Yhdenlainen ajassaan elävä painava katse huomiseen on vuosi sitten julkaistu valtioneuvoston tuorein koulutuspoliittinen selonteko eduskunnalle, jossa summataan aivoriihin, työpajojen ja asiantuntijalausuntojen pohjalta kasvatuksen toimintaympäristön suuret mahdollisuudet ja uhkakuvat siirtyessämme kohti 2040-luvun Suomea. Edellinen vastaava visio oli 15 vuoden takaa, joten tilannepäivitys olikin jo paikallaan. Dokumentin tarkoitus on tunnistaa jatkokeskustelujen lähtökohdaksi se ”strateginen tavoitetilä”, jota koulutuspolitiikan päätöksillä ja resurssoinneilla tulevana vuosikymmeninä konkreettisesti edistetään vastauksena ”toimintaympäristön muutoksiin”. Suurimpina huomioon otettavina muutostrendeinä ovat pienenevät ikäluokat sekä työelämän laajenevat osaamistarpeet.

Kuten odottaa saattaa, korostetaan tekstin linjauksissa ensisijaisesti jatkuvuutta suomalaisen koulutusihmeen kestävimmän arvoperustan kanssa. Ensiarvoista on siten varmistaa yhä jatkossakin se, että tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden ylevät ihanteet turvataan mahdollisimman laajalti – miksei jopa aiempaa paremmin. Haluamme, että koulutusmarkkinoilla pysyvät avoinna samat ovet riippumatta yksilön sukupuolesta, asuinpaikasta, kulttuurista tai ruumiillisesta toimintakyvystä. Yhtenä tarkempaa maalitaluna on se, että yksilön

sosioekonomisen kotitaustan voimistuva vaikutus hänen oppipolkuunsa saadaan käännettyä myöntämällä tarveperusteista lisärahoitusta niille kouluille, jotka ovat eriytyessä oppimistuloksiltaan ei-toivottuun suuntaan. Myös erinäisten kielivähemmistöjen oikeutta saada opetusta omalla äidinkiellään pyritään kunnioittamaan jatkossakin.

Jatkuvuutta suomalaisessa kasvatustieteessä edustaa niin ikään se, että kasvatustieteet ja tutkimus nähdään edelleen kansallisina voimavaroina, ehkä jopa kansantalouden vetureina ja innovaatioiden sytykkeinä. Yhtenä jo tutuksi tulleena kestäneenä tässä yhtälössä on elinikäisen oppimisen korostaminen. Enemmän ajan hengessä kiinni olevia painotuksia tekstissä edustavat viittaukset ekologisesti kestäväan elämänmuotoon sekä ajasta ja paikasta riippumattomiin digitaalisiin oppimisalustoihin.

Yhteiskunnallisesti valpas lukija pystyy tunnistamaan tekstistä eri puolueiden ja intressiryhmien odotetut painotukset. Näiltä osin selonteko ei tarjoa dramaattisia yllätyksiä – mitä tosin voinee pitää myönteisenä asiana. Kysymysmerkkien pilvi sen sijaan jää leijumaan sen ylle, miten kaikki yhdeksän hyvää ja kymmenen kaunista lupaus koulutus- ja osaamistason nostamisesta todella lunastetaan käytännössä. Kuten selonteon kirjoittamista vastineista voi lukea, kasvatuksen ja tutkimuksen suorittava porras on (jälleen) huolissaan siitä, halutaanko tässä saada yksinkertaisesti aikaan ”suuri harppaus” tai ”tuottavuusloikka” – enemmän ja paremmin ilman tuntuvia lisäpanostuksia siihen kaikkein kouriintuntuvimpaan ”toimintaympäristöön”. Eräs ristiriita kytee etenkin siinä, miten korkeakoulutettujen määrää luvataan yhdestä suupielestä lisätä tuntuvasti, samalla kun toisesta suupielestä ehdotetaan koulutusleikkauksia hallituksesta toiseen. Yhtälö tuntuu kestävämmältä millä tahansa logiikalla. Toinen suuri huoli kentällä koskee sitä, miten koronapandemian aiheuttamat oppimis- ja hyvinvointivajeet kurotaan umpeen tämän poikkeusajan varjossa kasvanneille.

Kasvatus & Aika julkaisee kirjoituksia, jotka tutkivat kasvatuksellisia ilmiöitä niiden ajallisissa ja yhteiskunnallisissa asiayhteyksissä. Katseemme on siten tyypillisesti eilissä. Jonain päivänä tulevat kasvatustieteilijät pystyvät mittamaan nykyisten juhlapuheiden sanojen ja toteutuneiden tekojen välisen etäisyyden. Meillä aikalaisilla tällaista jälkiviisautta ei vielä ole, joten jatkakaamme siis menneisyyden parissa. Siinäkin riittää vielä kääntämättömiä kiviä.

Kuluvan vuoden ensimmäinen numeromme tarjoaa jälleen sisältörikkaan lukupaketin. Julkaisun kirjoittajat pohtivat kasvatusta ja sen merkityksiä mitä moninaisimmista suunnista. Nina Haltia, Ulpukka Isopahkala-Bouret ja Marja Peura selvittävät korkeakoulujen opiskelijavalintoja ohjaavia ensikertalaisikiintiöitä ja pohtivat niiden oikeudenmukaisuutta. Marianne Vasara-Aaltosen artikkeli puolestaan vie lukijamme autonomianajan koulutushistoriaan tarkastellen kansakouluopettajien oikeudellista asemaa sekä heille tarjottua oikeusapua.

Numeron kirjoittajat ovat toisaalta myös tiukasti kiinni tässä päivässä: Susanna Gillberg ja Inkeri Ruokonen selvittivät koronavirustaudin aiheuttamia vaikutuksia varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden toiminnassa, pureutuen näin ajankohtaiseen, niin kasvattajia kuin vanhempia koskettaneeseen ilmiöön. Markus Koskinen ja Mikko Puustinen puolestaan suuntaavat katseensa yhteiskunnallisen ja kasvatuksellisen keskustelun ytimeen, analysoidessaan erään aikamme trendiaiheen, yrittäjäyhtymien kasvatuksen muotoutumista kansanedustajien puheenvuoroissa.

Heikki Heinonen liikkuu lopuksi kuvataidekasvatuksen filosofisessa päässä, pohtien tilan sosiaalisen tuottamisen tarjoamia mahdollisuuksia taideaineiden opetuksessa. Pekka Mertalan kirja-arvio esittelee meille puolestaan koulutusteknologiakenttää sekä opetuskoneiden historiaa. Runsas lukioiden määrä konkretisoi yhdellä tapaa sen, miten kasvatus-tiede ja kasvatuksen historia ovat voimissaan ja tuottavat jatkuvasti uusia näkökulmia ja tulkintoja ajan, kasvatuksen ja yhteiskunnan välisistä suhteista. Onnittelumme vielä uusille tohtoreille.

Numeron 2/2021 pääkirjoituksessa silloinen päätoimittaja Kirsi-Maria Hytönen ennakoi julkaisussamme edessä olevaa ”kattoremonttia”. Vertauskuvalla hän viittasi lehtemme päätoimittajien ja toimitussihteerien tulevaan ”eläköitymiseen” tehtävistään. Kumarrammekin nyt syvään ja kiitämme yhteisesti Kirsi-Mariaa hänen päätoimittajakaudestaan. Kirsi-Marian toimintatapoja voi kuvailla lempeän kannustaviksi – mutta myös napakoiksi. Osana samaa kattoremonttia toiseksi päätoimittajaksi nousi ainakin hetkellisesti julkaisumme pitkäaikainen toimitussihteeriksi Essi Jouhki, jota kiitämme niin ikään hänen mittaamattoman arvokkaasta työstään kirjoitusten teknisen toimittamisen parissa. Vaikka Essi jätti suuret saappaat täytettäväksi, on jo lyhyenkin tutustumisen jälkeen selvää, että Jenna Pajunen on saapunut täyttämään ne kunnialla.

Kirjallisuus

Valtioneuvosto 2021. *Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko*. Valtioneuvoston julkaisu 2021:24. Helsinki [www-lähde]. < <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-622-8> > (Luettu 15.3.2022).

FT Henri Pettersson toimii kasvatus-tieteen yliopistonlehtorina Oulun yliopistossa.